

Stadsbyggnadskontoret
Planavdelningen
Registraturen

Skeppsholmsviken 6 mf.l. vid Gröna Lund i Stadsdelen Djurgården Synpunkter på förslag till detaljplan S-Dp 2016-06685

Stadsmuseets synpunkter i sammanfattning

Sammanfattningsvis anser Stadsmuseet att aktuellt planförslag medför negativa konsekvenser för riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården. Riksintresset tål inte fyra åkattraktioner med en högsta totalhöjd om +60 meter. Det får negativa konsekvenser för vyer, utblickar och byggnadsverk. Planförslaget innebär även en marginalisering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader då planstrukturen inte har beaktat viktiga byggnadsverk som Liljevalchs konsthall och byggnadsminnet Konsthallen 14, Petterssonska huset. Utformningen av den nya bebyggelsen på Falkenbergsgatan bör också ta större hänsyn till nämnda byggnadsverk för att gaturummet inte ska trivialiseras. Aktuellt planförslag bör omarbetas i dessa delar men kan tillstyrkas i övrigt.

Planförslaget

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett förslag till detaljplan för Skeppsholmsviken 6 m.fl. för att möjliggöra en utvidgning av Gröna Lund. Den nya delen av nöjesfältet föreslås att ramas in av en randbebyggelse i 2+1 våningar längs med Falkenbergsgatan och Allmänna Gränd. En bro över Allmänna Gränd ska förbinda det befintliga och det nya nöjesfältet. Under nöjesfältet föreslås ett garage med plats för inlastning m.m. En brygga med sittytter tillgänglig för allmänheten planeras att anläggas i vattnet. Planen medger fyra uppstickande objekt med en totalhöjd på högst +60 meter samt byggnader och övriga attraktioner med en högsta totalhöjd om +12 meter.

Bakgrund

Ett planarbete för att utvidga Gröna Lund på denna plats påbörjades 1999 men lades ner 2015. Ett nytt planarbete påbörjades 2016 och Stadsmuseet har yttrat sig i underlag för behovsbedömning. Kulturnämnden har tidigare behandlat planförslag för platsen 2005-06-09 samt 2009-12-10.

Kulturhistoriska värden

Det aktuella planområdet inom Kungliga Djurgården representerar och uttrycker ett flertal kulturhistoriska värden specifika för Stockholm och av nationell betydelse i sin egenskap av riksintresse och nationalstadspark. De finns väl beskrivna i den kulturmiljöutredning och konsekvensanalys som är framtagen av Tyréns AB, 2017-10-30. Stadsmuseet vill lyfta fram några av dem som har bäring på detaljplaneförslaget.

Rekreation och nöjen

Platsen har sedan länge hävd som nöjesfält. Det första tivolit ”Tivoli Alkärret” anlades redan 1870-talet och under 1900-talets första hälft låg ”Nöjesfältet”, en konkurrent till Gröna Lund, här.

Bebyggelsen

Liljevalchs konsthall av Carl Bergsten uppförd 1913-16, är ett av de första nyklassicerande byggnadsverken. Konsthallen är en arkitektonisk märkesbyggnad i svensk kulturhistoria med samhällshistoriska värden och hög autenticitet. Resurser har lagts på att renovera och grundförstärka konsthallen och en tillbyggnad ritad av Wingårdhs Arkitektkontor kommer att uppföras mot Falkenbergsgatan. Länsstyrelsen avser att ta upp frågan om byggnadsminnesförklaring till behandling igen när ovan nämnda tillbyggnad och renovering är klar.

Byggnadsminnet Konsthallen 14, Petterssonska huset, är ett välbevarat exempel på bostadsbebyggelsen från 1860- och 1870-talen. Med sitt exponerade läge har huset kommit att bli ett välkänt blickfång och en identitetsskapande byggnad för området.

Bebyggelsen på Skansenberget som karaktäriseras av större nöjesetablissemang såsom Cirkus och Hasselbacken har en lång tradition som anrika restauranger och nöjeslokaler och är med sin festliga arkitektur några av Djurgårdens identitetsskapande byggnadsverk.

Biljettkiosken till 1897-års konst- och industriutställning finns ännu bevarad och är idag placerad vid färjeläget.

Stadsplanen

Djurgårdsstadens stadsplan härrör från tidigt 1700-tal när Amiralitetet disponerade marken. Planen med en smalare gata som löper parallellt med Djurgårdsvägen, Långa gatan, och en bredare tvärställd gata, Breda gatan, samt smala gator som följer den kuperade topografin är väl bibehållen. Bebyggelsen längs gatorna är ofta envånings stugor med stomme från 1700-talet och påbyggda på 1800-talet i en panelarkitektur. Området bevarar karaktären av förindustriellt arbetarsamhälle med bibehållet gatunät och skala.

Vattenrummet

Den intima kontakten med vattenrummet längs Stockholms stränder och kajer är ett signum för Stockholm. Det vittnar om att Stockholms historia är intimt förbunden med sjöfarten. Det aktuella planområdet är idag inte bebyggt vilket framhäver Djurgården som som en vattennära nationalstadspark.

Vyer och utblickar

Skeppsholmsviken utgör en anslående blickpunkt från några av de mest attraktiva och viktigaste platserna i Stockholm. Gröna Lund utgör idag en tydligt avgränsad del i entrén till södra Djurgården och nationalstadsparken. Från utsiktsplatserna samsas kyrktorn och märkesbyggnader med några höga åkattraktioner och bildar Stockholms siluett.

Stadsmuseets synpunkter

Tidigare ställningstagande

I tidigare ställningstagande har nämnden och Stadsmuseet framfört antikvariska och stadsbildsmässiga synpunkter. Särskild betoning har lagts vid vikten av att höjden på åkattraktioner hålls nere med hänsyn till stadsbilden och bebyggelsen vid Falkenbergsgatan samt att Liljevalchs ställning som märkesbyggnad fortsättningsvis framhålls i området. En bro mellan de båda områdena har tidigare avstyrkts och synpunkter på att bebygga vattenområdet har framförts. Stadsmuseet har dock ställt sig positiv till en brygga/strandpromenad öppen för allmänheten.

Aktuellt detaljplaneförslag

Det aktuella planförslaget kommer att innebära mycket stora förändringar av miljön. Planområdet har dock hävd som nöjesfält. Stadsmuseet ser därför inga kulturhistoriska hinder till att platsen tas i anspråk för en utvidgning av Gröna Lund. Stadsmuseet ställer sig dock tveksam till hur planen är utformad i vissa delar.

Höga åkattraktioner

I aktuellt planförslag medges fyra åkattraktioner med en högsta totalhöjd om +60 meter över nollplanet. Fyra åkattraktioner i den höjden skulle medföra en stor påverkan av närområdet och viktiga vyer. I princip kan det betyda att det blir fyra berg- och dalbanor som är ca 60 meter höga. Men Stadsmuseet tolkar planen som att intentionen är att det ska vara åkattraktioner i form av torn som t.ex. *Fritt fall*. Om det är intentionen måste detta vara tydligare reglerat på plankartan och beskrivet i planbeskrivningen.

I konsekvensbeskrivningen utförd av Tyréns AB, 2017-10-30, illustreras förslaget med endast två torn, vilket i sig är missvisande då planförslaget medger fyra torn. Stadsmuseet kan konstatera att även två torn ger en negativ inverkan på vyer och utblickar från vattenrummet och i landskapet samt konkurrerar med kyrktorn och andra landmärken. Sammantaget ger det en negativ påverkan på riksintresset och nationalstadsparken. Ur kulturmiljösynpunkt anser Stadsmuseet att det vore önskvärt att det inom nöjesparkens nya del endast tillåts låga åkattraktioner.

Randbebyggelse Falkenbergsgatan

Randbebyggelsen längs Falkenbergsgatan innebär att Liljevalchs konsthall byggs för helt, likväl som byggnadsminnet Konsthallen 14, Petterssonska huset. Det nya nöjesfältet kommer tillsammans med angränsande fastighet Skeppsholmsviken 9 att bilda en mur mot bakomliggande bebyggelse och av den anledningen bör randbebyggelsen sänkas. Risken är att Falkenbergsgatan upplevs som en smal passage. Den äldre bebyggelsen i Djurgårdsstaden är uppförd i två våningar. Om planförslaget genomförs kommer konsthallen att bli helt marginaliserad och det ter sig märkligt att planförslaget inte tagit hänsyn till Liljevalchs nya tillbyggnad. Stadsmuseet anser att det inte är lämpligt med kvartersbebyggelse i den delen av planområdet.

förlänar framförallt inte konsthallen den värdighet som byggnadsverket i kraft av sin arkitektoniska verkshöjd förtjänar. Av den anledningen är det också önskvärt med en lägre och mer uppbruten bebyggelse längs Falkenbergsgatan så att nämnda byggnadsverk fortsättningsvis får utgöra huvudnumret.

Vyer och utblickar från vattenrummet påverkas också av bebyggelsen och åkattraktionerna. Det är därför angeläget att nöjesfältet utformas med släpp så att man från vattnet fortfarande har visuell kontakt med den ursprungliga bebyggelsen och kan uppleva området som ett vattennära parklandskap.

Allmänna Gränd och gångbro

Stadsmuseet anser att miljön vid Allmänna Gränd inte är lika känslig. Det nuvarande Gröna Lund har redan angett tonen på gatusträckningen varför man kan tänka sig en friare utformning av byggnaderna här.

Stadsmuseet har tidigare avstyrkt en gångbro över Allmänna gränd som förbinder de båda områdena. Tidigare planförslag har illustrerat en betydligt grövre brokonstruktion eller inte redovisat detaljutformningen av en tilltänkt bro. I det nu aktuella planförslaget finns det en tydligt redovisad gestaltning av bron att ta ställning till. Stadsmuseet gör nu bedömningen att en gångbro kan vara möjlig då den är gestaltad på ett smäckrare och mer genomsiktligt sätt som inte i samma utsträckning påverkar utblicken mot vattenrummet.

Bryggor

Planförslaget redovisar nu en smalare brygga med ett avstånd om 10 meter till land och utan avspärrande plank. Stadsmuseet ser positivt på att vattenrummet tillgängliggörs för allmänheten utan att behöva vara besökande till nöjesfältet och har ingen erinran mot förslaget. Stadsmuseet förutsätter att tillstånd för anläggande av bryggor inom fornlämning RAÄ 103 sökes hos Länsstyrelsen.

Planbestämmelser

Bestämmelsen f5. ”...Spegelglas får förekomma i begränsad omfattning”. Det behöver beskrivas bättre i planbeskrivningen vad som exakt avses med spegelglas. Det är tveksamt med glas som speglar eller reflekterar då det riskerar att trivialisera Falkenbergsgatan.

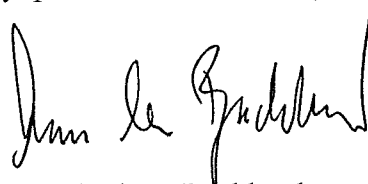
Bestämmelse f6. "...Grindar får glasas" Stadsmuseet förordar att grindar inte glasas. Det kan ge oönskade effekter i form av reflektioner och nedsmutsning samt sluter gaturummet än mer. Icke glasade grindar bidrar till att skapa en luftighet vilket är önskvärt för att motverka intrycket av passage.

q bestämmelse. Stadsmuseet noterar att biljettkiosken från 1897 inte finns med i detaljplanen. Som tidigare påpekats bör den ges en lämplig placering och ett skydd i detaljplanen.

Övriga synpunkter

Utvidgningen av Gröna Lund innebär att nöjesfältets utbredning kommer att bli betydande. Det vore därför önskvärt att området kunde inrymma funktioner och aktiviteter som gör att området hålls öppet och vitalt under andra delar av året än den begränsade säsongen. Det vore beklagligt om en så stor och framträdande del av södra Djurgården blir inaktiv under större delen av året.

Stadsmuseet anser att detaljplanen ska omarbetas i ovan framförda synpunkter men kan tillstyrkas i övriga delar.

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Elisabeth Ek
Antikvarie